

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 120 L, Félévre 60 L,
E negyedévre 40 L.
Egyes szám ára 3 Lel.

Felolós szerkesztő és kiadó:
GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Str. Mihailu Uiteaz (Király-u.) 3.
Megjelenik minden csütörtökön.
Hirdetések díja soronként 4 Lel.

A lap programja.

Az ezen területen, Románia kebelében élő és működő *tanítóikar*, ugyszintén a népoktatás iránt érdeklődéssel viseltető *nagy közönség* számára; kulturánk építése, szükség esetén védelembe vétele érdekében indítjuk utjára: a „*Tanítók Lapja*” magyar nyelvű új, tanügyi ujságot.

Programja az, amit a *kultur államtitkárság*, a szerkesztő részére kiadott, *lap-szerkesztési engedélyben* megjelölt: az *iskola beléletében a paedagogiai és didaktikai* működési tér; nemkülönbén az *iskolai közigazgatás* mentől szélesebb körű ismertetése és felkarolása, s tanügyünknek ezen alapokon való szolgálása.

Jól tudom, hogy a tanítóikar nagy többségének, a *Tanítók Lapjához* fűzött reményei alapján az a vágyakozás él lelkében, hogy e lap *küzdő fegyvere* legyen a mindennapi, legtöbbször politikai jellegű támadásokkal és lehetetlenné tevési törekvésekkel szemben: ez azonban belevág a *politikai* élet zónájába, mire pedig ezuttal engedélyünk nincsen.

Természetesen nincs kizárva a lehetősége annak, hogy *kautio* ellenében és a belügyminisztertől nyerendő engedély alapján, a *Tanítók Lapja* politikai tanügyi lap lehessen, csak *pártolás, tömörülés* kell, hogy az ide szükséges anyagi eszközöket össze tudjuk hozni. Tőlünk függ tehát ez is, csak senki félre ne huzódjék, de elsőnek siessen obolu-saival a lap bölcsőjéhez.

A lap prosperálásának ügyét, s ez által tanügyi és személyi érdekeink intenzív szolgálásának kérdését azok fogták fel, igazi, életetadó helyességgel, akik az előleges értesítés

alapján, *jelen negyedévre személyenként, iskolájuk* részéről pedig *egész évre* előfizettek. Ha kevesen is vannak, de példát szolgáltatnak a helyes ut követésére.

Hogy ezen keretek között is a tanítói és tanügyi közösség javára mit tud tenni a lap, röviden mondjuk: *egy egész világot*. Össze hozza a tanítóikart egy táborba. Híradásai-
val tájékoztatja az összes érdekeiről. Cikkeivel bevezet az iskola beléletének helyes kialakítására; az iskola adminisztrációjának megfelelőképpen, sok felesleges munkát és sokszor költséget is megkimélő intézésébe. Alkalmos eszköz: a tanító és az iskola prezstizsének dehonesztálásokkal szembeni megvédésére; a tanítói gyűlések előkészítésére, azok megtartása után a határozatok regisztrálására; nemkülönbén egy tanítói kongresszus összehozására, kiviteli módozatainak megjelölésére; egyben pedig *önmagának* kifejlesztésére.

Be kell bizonyítanunk mindenki előtt, helyesen vezetett és lankadást nem ismerő iskolai működéssel és ezzel kapcsolatos társadalmi tevékenységgel, hogy magyar nyelvű iskoláink az új államalakulatban mind egyformán és ugyanazon keretek között szolgálják a nép kulturigényeit, ide tartozó gazdasági érdekeit; s így *nem sokféle, de jól rendezett* s úgy az oktatásügynek, mint a munkás tanítói karnak *megélhetését biztosító népiskolákra* van szükségünk.

Az állammal szemben pedig dokumentálnunk kell azt, hogy mi a népet és annak gyermek-ifjuságát *nem félrevezetni és elnevelni* akarjuk és fogjuk, de *nemzeti, faji jellegének, vallásának* megtartása mellett, az új államalakulatnak *munkás, becsületesen gondolkodó, vagyonosodni tudó, értékes* polgáraivá képez-

zük. Bizalommal vagyunk iránta, hogy így viszont bizalmat, népünknek fejlődésképes kulturát, nyugodt megélhetést és teherbíró anyagi helyzetet nyerhessünk.

A román és más tannyelvű iskoláknál működő tanítótársainkkal felvesszük a kapcsolatot; közös érdekeink építése végett őket táborunkba szívesen fogadjuk, amiképpen mi is ott kívánunk lenni, meghívásuk folytán, ahol ők viszik előbbre a kulturát és a tanítói-kar közérdekű dolgait.

A program röviden, félreérthetetlen világossággal adva van; mi a lapot szerkesztjük, annak szellemi változatosságát és anyagi életét, a kijelölt uton és módon, a tanítói-kar összesége adjon.

Gyerkes Mihály,
felelős szerkesztő.

A magyar tanítókhoz.

Kedves Kartársaim! Szeretnék ezekben a fekete betűkbe szívet, lelket, életet önteni, hogy mint az Élet jüktető, eleven aktivitása a szív melegével hívjalak mindnyájatokat cselekvésre. Az élet halad, az idő repül. Az ábrándokat, a múltba való visszánézéseket, a tespedést nem honorálja, csak a munkát, a produktív

cselekvést fizeti meg. A holnap is elveszett, ha ma nem dolgoztunk érte.

Munkára hivatunk. A már évek óta vegetáló életet élő tanúgy várja az alapozást, várja a maga kömiveseit, ácsait és mindenféle munkásait. A terrenum adva van. A sokunk lelkében régóta szunnyadozott vágy: egy magyar tanügyi lap megszületett. Mi, akik láttuk a nagy vajudást, a tengernyi akadályokat, melyeket le kellett küzdenie, hogy napfényt láthasson, mi tudjuk igazán értékelni a munkát, mely végre is meghozta a maga eredményét. Most, mikor a lap bölcsőjénél állunk, ugy-e, hogy csak egy lehet az üdvözlőnk, egy a kívánságunk: éljen sokáig! De az élete tőlünk függ. Minden feltétele a kezünkben van. Mi vagyunk a talaj, melyben meggyökeresedhetik, vagy elpusztul. A mi anyagi, szellemi erőnk, lelkesedésünk, kitartásunk lesz az ő táplálója, fentartója, éltetője, ereje. És a mi munkánk, összetartásunk, egyakaratusunk teheti csak azzá, amivé lennie kell. De fájdalmas rezignációval gondolok arra is, hogy mily hamar le-törhetnek, megsemmisülhet széthuzásunkon, nemtör-dőmségünkön. Hát még mindig tartana a régi magyar átok? Hát nem tudnánk szabadulni a múlt babonás kísértetétől? Hát hiába lett volna a világháboru, a lö-vészárok, a számkivetés, a szenvedések kálváriája, a nyomoruságok fertője, a szívet facsaró vér- és köny-tenger? Hát nem tudnánk mi ezekből tanulni? Hát nem tudnánk ujjászületni, összetartani, eggyé lenni? De igen kedves Kartársak, csak *akarunk* kell, csak akaratunkat kell megacéloznunk! Nemcsak a szeretet,

Volt lájbi, nincs lájbi...

Itta: Pálffy Ákos.

Mióta a Marci lájbija ellopódott, azóta sok viz folyt Gagy felé. Annak ott az utja. A lájbi is szinte megfélejtődött. Mest'uram ébersége azonban mindig a régi, mert most is, mint a kamarában keresgél, meglát egy tál tyukhust — úgy könnyűszertüleg — a szuszék tetején. Hm! ezt a macska megcsufolhatja, jó lesz el-tenni az orra elől — gondolja. Azzal a szuszék fede-lét föl, a hust be s aztán — mint aki dolgát jól vé-gezte — se szó, se hang, kisurran, dolga után lát. Csak akkor kerül elé, mikor Mártonbá' delet harango-zott. Néz ide, néz tova, az ebédnek se hire, se hamva. Az asszony neki tűzülve sűrög-forog s minden fordula-tra jót rug a macskára. Hm! ennek a felesetréfa — gondolja mest'uram. Meg is kérdezi az asszonytól:

- Azt a macskát miért rugdosod?
- Hogyne rugdosnám, mikor a drága tyukhust mindögy falásig megette.
- Hogy ette volna?
- Hogyne ette volna, mikor nincs.
- Nézd, a hasa félre áll, úgy lakott.
- Attól, tudom, nem.
- Majd nem erőltet a tréfa, ha hus helyeit cudar levét kapsz ebédre.
- A' lehet, de a hus meg van. S ha nem hi-

szed, mindjárt megmutatom. Adj ide kilenc fuszulyka-szemet s nézzed! Kirakom: egy, kettő, három; — egy, kettő, három; — egy, kettő, három; összesen kilenc. S láss csodát: egyszer, kétszer, háromszor, négyszer, ötször, hatszor — s ha keresztibe teszem — nyolcszor is három — s mégis csak kilenc. Azt mu-tatja, hogy a hus a kamarában, a szuszékben van.

Mesterné asszonyom hamar átlátott a szitán, ki is hozta a hust nagy nevetés között. Még az ott ácsorgó szolgál: Marci is nagyot kacagott rajta. Nem is átalotta megjegyezni: »Ezt könnyű volt megvetni, de vetné meg az én lájbimat!«

A Marci lájbijának historiája ott kezdődik, ahol az ő második, keserves nótája végződik... Álmos Marci a vasárnap esti táncon addig hajtogatta:

»Bár csak ez az éjszaka
Három napig tartana« —

míg a hétfő reggeli hajnalcsillag világánál andalgott haza gazdájához, firtosaljai mest'uramhoz. Alig tette lábát a csűrbe, fejét a szénára, aludt, mint a bunda. De egy órát sem szundikálhata, már hallatszott mest'-uram szava: »Marci! kelj föl, fogjad a kapát, lódulj Zsákod-kutjához pityókat kapálni!« — Mi tűrés-taga-dás, jobb volna aludni, de a parancs — parancs, a cseléd — cseléd: menni kellett. Azért a kapun kívül a reggeli nótá'nem maradhatott el:

»En az éjjel nem aludtam egy órát,
Hallgatostam gyöngö rózsám panassát.«

az akarat is csodákat mivel. És ha e kettő egyesül. ledől előttük még a pokol kapuja is. Jöjjetek hát kedves Kartársak a *Tanítók Lapja* kibontott zászlója alá! Jöjjön el mindenki, ne maradjon el egyetlenegy sem! Düljön már le a végre a válaszfal közöttünk, ne legyünk itt állami vagy felekezeti tanítók, legyünk itt egyféle munkások: *néplanitók*. A kultúra, a nép, a köz javának s így a magunk javának is a munkásai. Hozza el mindenki a maga egy-két talentumát a közoltárára. Legyen ennek a lapnak minden tanító támogatója, munkatársa. Ha valami mondanivalója van a köz számára, ne restelje papírra vetni s a *Tanítók Lapja*-nak megküldeni.

Minden tanítót, kulturát, tanügyet érdeklő eseménynek, tervnek, célnak itt kell nyomdafestéket látnia. Mert egy pillanatra se feledjétek tanító Testvérek, hogy ezzel a lappal a tanítósság áll, vagy bukik. Szellemi kvalitásának, önállóságának, függetlenségének s erkölcsi reputációjának kérdése is egyuttal a lap fönmaradása. De a lap bukásával együtt minden terv, nemes cél, az összeség — s ennek keretében az egyénekenkénti boldogulás lehetőségének fegyvere is kiesik kezünkől s a jövő, az idő sötét vermébe raktározódik.

Legyen hát a *Tanítók Lapja* mindnyájunk féltett kincse, talizmánja a szebb jövőért való harcban, munkában. Küküllő, Olt, Szamos, Maros zugjátok hát a fülekbe: Tanítók tette, munkára! Tanítók tömörüljétek! Tanítók egyesüljétek!

Tóth György.

No hiszen — ez inkább kialussza a földből, mint megkapálja a pityókat, — vélekedik mest'uram. Jó lesz utána nézni — gondolja, — különben ellopja ezt a drága napot.

Dél táján, iskola után el is indult mest'uram, megnézendő, vajjon Marci kapálja-e, vagy alussza a pityókat.

Az egyedül égfelé álló kapanyél messziről mutatta, hogy a nyelén való hiányzik. Vajjon hol lehet? Az is hamar megtudódott, mert mest'uram a hangos horkolásból rögvest megszőntötte, hogy Marci a határjelző bokor árnyékában pótolja azt az éjszakát, melyből két hét s hat nap sem elegendő, hogy igazába kimulassa magát s aludjék is. Hanyat fekvé, kezét mellén összefonva, kalapja karimáját szemére huzva, aludt, nyitott szája végén egy odaragadt szivarvéggel. Az árnyék pótlására a bokorra terítette fekete, vasárnapi, kizsinórozott lájbitját a csipkés kicsi »ruvá«-val s a képes fedelű dohányos tárcával együtt. Így kapált mest'uram Álmos szolgája hétfőn délelőtt...

— Vajjon fölkeltem-e, vajjon ne-e? — évelődött egy darabig mest'uram. — Én biz' egyet se, hadd huzza tovább. De legalább bebizonyítom, hogy itt jártam, s aluva kaptam.

Azzal a vasárnapi lájbit cakkon-pakkostól a bokorról leemelintette, a hóna alá csombolyította, szemével hunyorgatva, fejével bölintgatva, tovább állott...

Tanító a gazdaságban.

Szerkesztő barátom arra kért fel, írjak programcikket: a „*Tanítók Lapja*” számára, a tanítósság gazdasági feladatairól. Készséggel teszek eleget a felkérésnek és röviden vázolni fogom azon nagy horderejű kérdéseket, amelyek a tanítósság előtt célkitűzésképen kell leböjjenek.

Mielőtt azonban mélyebben belenyulnánk a kérdések taglalásába, legyünk tisztában azzal a kérdéssel, hogy a tanítónak van-e helye a gazdálkodásnál, mert hiszen a háboru előtt és a háborus évek alatt is, gyakran hallottunk hivatalos helyről olyan véleményeket, hogy az a tanító, aki a gazdálkodásnak él, nem nevezhető hivatásos tanítónak és mi tőrés-tagadás, a gazdálkodás gyakran tette indexre a tanítót a minősítési táblázatok kiállításánál. Így volt. Jól tudom, hisz én is, hála Isten, majdnem negyedszázadig ettem a tanítói kenyeret s izig-vérig tanító voltam; az volt az ő apám úkapja is, tehát elég jogcímem van hozzá, hogy e tárgyban véleményt mondhassak és adhassak.

A tanító az iskolának is, a népnek is a lelke. Amilyen ő, olyan az iskola és olyan a nép. A jó, szociális érzésű és hivatása magaslatán álló néptanító, mint a mágnes áll az ő népe között. Egy-két olyan aktivitása, amelyből a néphez való ragaszkodása és szeretete tűnik ki — odakapcsolja őt a nép érzelmi világához és él népe között, mint a mécses, hová el-

Otthon a lájbit — láb alól — bétette a belső ház fogasának legalsó fogára, a többi ruha alá.

Estefelé Marci szomorú ábrázattal vánszorgott gazdája udvarára — lájbit nélkül.

— No Marci! — kezdi mest'uram, — mennyit kapáltál?

— Kicsit — folytatja Marci, — a föld erős, köves; a pityókakapálás sem gyermekjáték; második kapáláskor az inát meg kell huzogatni, — hát jól meghuztam.

— Te Marci! úgy látom, szomorú vagy, mi bajod? Tán' szük volt az elemózsia?

— Elég volt, maradt is, — egyéb a baj.

— Hát mi no? Ki vele!

— Elég baj van... »volt lájbit, nincs lájbit«.

— Hogy-hogy?

— Abbiza' úgy, hogy délkor egy kicsit falatoztam, egyet szivaroztam, a lájbit a tárcával együtt a bokorra akasztottam s a lájbit... hej! csak el nezasztattam vala a gazembert...

— Miféle gazembert?

— Azt, aki a lájbitot ellopta.

— Ki s hogy lopta el?

— Azt biza' egy agyagasi ember... Bizonyosan ott settenkedett valahol a bokor megett. S amint étel után ledőltem, elszöndörödtem; a szemem alig kop-

járnak a falvak aprói, nagyjai, hogy merítsenek belőle nemcsak tudást, hanem magasabbrendűségeket az élet terheinek viselésében. Tehát irányító, tanácsadó, a szó szoros értelmében vezér, kinek nemcsak teendője, de népével szemben felelőssége is van.

S ha ez így van, már pedig tudjuk, hogy tanító-ságunk 75%-ánál így van, akkor bátran állíthatjuk, hogy a falu tanítójának abban a nagy elhivatásokban és predesztinációkban, melyre a sors az erdélyi magyar népet állította — igen fontos szerep jutott osztályrészül s annak a tanítónak ma ott a helye, hol a népet legjobban égeti a helyzet s ahol rajta nemcsak tudások nyújtásában segíteni szükséges, de lelkületét bizakodó reménységekkel is meg kell telíteni.

A nép soha nem ismert más kérdést, mint csak a gazdaságit. Kulturával, iskolával s más dolgokkal csak akkor törődött intenzívebben, ha gazdaságilag erősnek érezte magát s biztosnak vélte a talajt lába alatt. A háboru utáni nagy mozdulatok — elsősorban az államiság átváltozása s ennek kapcsán új rendszerekhez való simulás nem mentek simán és megrázkódtatások nélkül és ezen csodálkozni nem is lehet, de nem is szabad. Az új helyzet új változásokat hozott magával, hol bizony az erdélyi nép konzervativizmusa csődöt mondott s még a legutolsó emberkének is elő kellett vennie a jobbik esztét, hogy ebben a nagy világkaószban megélhetésének feltételeit megtalálhassa. Mert hiszen jól tudjuk, hogy a rendszerek változása elsősorban a gazdasági világot, tehát az ő világát érintették s így őt állították majdnem lehetetlen követel-

pant bé, oda oroszodott, a lábbit lekapta a bokorról — s aló, vesd el magad, neki a kicsi cihernek... Szerencsére észrevettem; én is utána... de mikor a ciherhez értünk, eltűnt, mint a villanás. Eleget kerestem, hiába... Csak került volna a kezem közé, meg egyebugyáltam volna, hogy — tudom — nem kellett volna neki fekete lábbit, se hetes dohányszivar.

Mióta Marcival megesett a furcsa komédia, azóta sokat feküdt a hátán a firtosi fehér hó... Marci is már rongyosnak képzelte fekete lábbit az agyagasi ember hátán s talán el is felejtette volna, ha a fuszujkaszem a tyukhust ki nem veti. De most, amikor látja, hogy gazdája az asszonyt szépen kifigurázta, ő is oda szól: »Ezt könnyű volt megvetni, de vetné meg az én lábbitmat!«

Mest'uram szaván fogja:

— Én meg azt is, de ingyen nem; a kártyavetőnek fizetés jár, mit fizetsz, ha kivetem?

— Hm! Kicsit hiszek a kártyában, a fuszujkaszemben annyit se, de ha megveti, fele bérem legyen utána, nem bánom...

— Áll a fogadás! Jösz' ide! Neked is kirakom: egy, kettő, három; egy, kettő, három; egy, kettő, három; a kilenc fuszujkaszem azt mondja, hogy lábbit a belső házban, a fogason van...

— Már nekem mondhat akármit, nem hiszek neki... Mintha most is hallanám az akasztófára való,

mények elé.

A gazdasági világ megrendülése nálunk elsősorban abból származott, hogy a viszonyosság törvényét a Regát és az erdélyi gazdasági helyzetre nézve nem találtuk meg azonnal. Az új államiság előtt is agrárnépek voltunk, ma kétszerte azok vagyunk, tehát agrarizmus szempontjából megerősödünk, de ezen megerősödés nem talált agrártudásban erős népet. Itt van a baj. Nem elég tehát, hogy arról gondolkozzunk, hogy a Regát és Erdély gazdasági viszonylatában a kiegyenlítődést miképpen kovácsoljuk meg, hanem arról is gondolkozzunk, hogy a regáti termelés mellett — a jövő feladataira miképpen készítsük népünket elő.

A regáti talaj és égáji kedvező viszonyokat az erdélyi silány természeti feltételek mellett a gazdasági tudás lesz hivatva egalizálni. Ebben a nagy stílu munkában a néptanítókra vár a legfontosabb szerep, mikor nemcsak fizikai tevékenységgel, de a példa erejével is küzdeniök kell a nép gazdasági haladásáért. Első teendő tehát az, hogy a tanító valóban átítatódjon, hogy egy erős agrárállamban él s működik, hol a mezőgazdasági, kereskedelmi és ipari termelés játsza a főszerepet. Ezt az átítatódást csak akkor kapja meg a tanító, ha ő maga is a barázdába áll és termel. Át kell érezni, hogy ez nemcsak hivatás, de kötelesség is önmaga és népe érdekében. Az agrártörvény külön fejezetben intézkedik erre nézve, midőn nemcsak lehetőségét adja, de módot is nyújt arra, hogy az agrárállam tanítója — legyen gazda és termelő. Minden falu tanítójának egy kis mintagazdának kell lennie, hová eljárjon a nép ta-

hogy aprított a ciher felé... Hej! ha elértem, megemlegeti a hetes dohányt...

— Ne fenekedj, Marci! A fuszujkaszem mutatja, én mondom, hogy ott van. S ha mondom, lódulj, nézd meg!

Marci unottan cammogott a bizonyosnak vélt bizonytalanba s felületesen nézett végig a fogason, gondolva, hogy mest'uram úzi a bolondját. Pár perc múlva jelentette:

— Nincs biz' az ott, tán' ide hozta volna, huncutabb a mája, akasszák föl nevenapján.

— Nem nézted jól meg Marci. Ez a fuszujkaszem most is arra áll, hogy lábbit a fogas legalsó fogán, a többi ruhák alatt van, nézd meg csak jól.

Marci megint bement s hát — csodák csodája — jó megnyult képpel, leeresztett orral és... és a fekete lábbitval... Még a dohánytárca s a kicsi »ruva« is azon mód benne van.

— No Marci! ott volt-e?

— Ott... felelte — kilincskeresés közben — alig hallható, siránkozó hangon...

nulni, tanácsokat szerezni, ujszerűségeket látni, hiszen a mezőgazdasági termelésben meg van a fokozatos fejlődés, amit ismertetni, kézzelfoghatóvá tenni, hasznosságát bebizonyítani a néptanítónak lesz kötelessége.

Az okos gazdálkodás soha egyetlen tanítónak sem volt kárára még a háboru előtt se... és a háboru alatt? Megváltója volt a szegényes tanítói háznak. Jövőre nézve súlyosan az lesz, mert hiába a nemes versenyt e tekintetben állani és állatni kell. De nemcsak a tanítónak kell gazdának lennie, hanem magának az iskolának is. A népiskolai tantervet át kell lengje a gazdasági szellem, az a szellem, mely átfogja az egész államiság irányát. Hisz az iskola nem dolgozhatik ellene az állam irányzatának. Az iskola konyhakertészeit, gyümölcsfaiskoláit vissza és helyre kell állítani és a gazdai nevelést fel kell venni már a hat éves kortól, minden kis gyerekerőt érvényesítve ott, ahol lehet. Jól tudják a néptanítók, hogy a konyhakerti és gyümölcs-termelési tekintetben milyen szomorú körülmények között vagyunk. Bátran állíthatjuk, hogy az egész termelés megállott, mert nincs ahonnan utánpótoljuk a kiöregült gyümölcsfákat. Ma még nem észlelhető ennek káros hatása, de egy évtized múlva már hasábokban cikkezni fognak Erdélyben róla, mert apadni fognak a kertek alanyai és az üres foltok ugyancsak fognak mutatkozni.

Mig a szorosan vett mezőgazdai termelésben a tanítónak részleges munkája van — addig a gyümölcs-termelés, konyhakertészet, baromfityénésztés, méhészet, gyógynövények, ipari és kereskedelmi más növények rendszeres termelése, szóval a kisebb gazdasági ágak, melyek a kisegítés jellegén már tulvannak s itt-ott egyik másika az arravaló emberek kezében önálló gazdasági ággá fejlődtek, mert hiszen ma már beszélhetünk úgy is, hogy van önálló méhész, önálló baromfityénésztő, kertész stb. ezek önállósítását célzó munkálatok az ő vállait fogják nyomni, nemcsak az iskolai tanterv feldolgozásában, hanem a privát kivitelben is. Minél jobban kivannak fejlődve ezen kisebb gazdasági ágak — annál erősebb a mezőgazdasági általános élet és minél erősebb ez, annál nyugodtabb az államok és országok társadalmi rendje.

Az iskolának olyannak kell lennie, amilyen az állam irányzata, amelyikben az iskola működik. És a tanító? Százszorta olyanabbnak kell lennie, mert régi igazság, hogy a tanító maga az iskola; ő a kitűzött célok elérésére szolgáló transmissió, aki megtölti a falu életét értékkel és nemes vonásokkal.

Amig a termelési rendben a tanítónak elől kell járnia, addig nem szabad feledni, hogy a gazdaság-kereskedelemben is nagy szerepe lesz a tanítóságnak a különböző szövetkezetek vezetése és irányítása körül. Nem tudok elképzelni falut hitel és fogyasztási szövetkezetek, tej és termelőszövetkezetek nélkül. A XX-ik század e szociális iskoláinak ott kell működnie a népiskolák oldalán, mint a termelés elősegítő eszközei — és ott kell legyenek a tanítók kezében nemcsak mint gazdasági szervezetek, hanem mint nevelői eszközök is. A nagy világversenyben nem tudunk

ellenni ezek nélkül és nem tudunk felkészülni a versenyekre, hol ha elbukunk, elbukott vele együtt minden. Sohasem szabad feledni a tanítóságnak, hogy az egész élet egy nagy vértelen háboru, a különböző érdekszférák rettenetes szennyes küzdelme, hol a megállási képesség kulcsa az egészséges és nagy termelésnek, valamint gazdasági kereskedelemnek tisztaságában van elrejtve, minek hőmérője az államok és országok valutáris diferenciálása. Ha a polgárok egyedei a termelésre lesznek rányelve s a tanítóság e tekintetben a vezérszerepet maga teljes erejével viszi s énjét átadja a nép boldogítás magasztos, de reálizálható gondolatának — akkor nyert a per — és megállja a nép a rettenetes verseny küzdelmeit, de a holnapokra nem gondol — elbukott népével örökre — és lesz koldus.

Az élet halad. A fejlődés törvényei csak úgy zaklatják előre kerekeit, mert hiszen természeti törvény, hogy nincs megállás, de nem is lehet megállás soha. A mezőgazdaság és szociális vonatkozásaiban ugyan-csak lohol az élet. Ma már nem jó az, ami a tegnapi még jó volt. A tanítóságnak eleven szemmel kell figyelnie a nagy változásokra és folyton képeznie magát. Gazdasági sajtóra van szükség, ami az új ismereteket röpitse az utolsó bogárhátú faluba is, de állandó jellegű tanfolyamok beállítására is van szükség, mert a tudnivalóknak gyakorlati bemutatása az, ami a fogékonyságot elevenné teszi és gyakorlatiasítja. Minden nyárnak meg kelle lennie a tanítók gazdasági tanfolyamának, hol az újabb ismereteket gyakorlati uton mutassák be, hogy ezzel fokoztassák a tanítói tudás és munkakészség.

Száz meg száz vonatkozás fűződik azon nagy gongolathoz, hogy a tanító miképp érvényesítse erejét és munkakészségét a gazdasági viszonylatokban. Ezeket a vonatkozásokat kellene mind elősorolni, de erre sem tér, sem idő nincs. Megjönnek ezek a kérdések, csak foglalkozzék a tanítóság a gazdasági pedagógia kérdéseivel úgy és olyan mértékben, amint ezt a népi mai helyzete megkívánja és azt a jövője is diktálja. Gyakran az egyszerű emberekkel való elbeszélgetés mutatja meg a tanítónak, hogy hol kezdje és mit is tegyen. A néppel való érintkezéstől függ különben minden. El tehát abba a muskátlis ablaku házba és felvenni a beszélgetést a földszagu emberekkel, tanítósátok őket és tanuljatok ti is Erdély tanítói azzal az egyszerűséggel, azzal a szent lelkesedéssel, aminőt csak a tanítói lélek ismerhet és tehet meg... és apostolkodásokkal kiáltatok bele ebbe a mocskosan önző világba, hogy nincs és nem lehet a népeknek szabadsága addig, míg a tudást bele nem visszük a termelésbe és a termelést fel nem emeljük oda, ahol annak erői az élet nyögét, azt a tenger sok nyomorúságot, ami az emberek lelkét átfogja — fel nem oldatjuk. Ez a ti gazdaságotok, ez a ti hivatásotok — ezzel élnetek és halnotok kell.

Gál Imre,

az udvarhelymegyei Földműves Szövetség elnöke.

Miért történt . . . ?

A békeszerződés ratifikálása után a tanítóikar számára olyan helyzetek teremődtek, amelyek következtében az alábbi sorozatos kérdéseket állítjuk a közvélemény elé.

1. *Miért történt, hogy a megszállás után átvett állami iskoláink volt tanítói által, a csatolt ország-részek sorsának eldőlteig, nem névleg, de tényleg szervezett és az egyházak autonóm jogköré alá utalt szükség és ideiglenes felekezeti iskolákat, az érdekelve levő egyházi fõhatóságok nem szüntették be, holott ezen tanítóikar csak úgy ment bele az iskola pótló ideiglenes intézmények szervezésébe és a magyar gyermekeknek itten, rekompenzáció nélküli oktatásába, hogyha ezeket, a helyzetünk tisztán látása után feloszlatták és a tanítóikar az egyházi hatóságok akadékoskodása nélkül visszamehetett állami iskoláihoz s ott folytathatja tanítói működését. Mert ne ringassa magát senki azon feltevésben, hogy az állásából — a viszonyok folytán — önként távozott tanítóikar akarása nélkül, egyetlen provizorikus felekezeti iskola is felállítható lett volna. De mert ezt akarta a tanítóikar, az egyházi hatóságoknak könnyű volt az egész vonalon, ebbeli szervező munkájuk.*

Érzett kötelességét ezen tanítóikar megtette s minden előrelátása és óvatos álláspontja dacára, a kebelén dédelgetett és testőn nevelt felekezeti iskolát ellenéggővé tették.

Szük látókörrre valló és helyzet nem ismeréséből származó azon vélemény, hogy a volt magyar állami tanítóikar, az állami iskolák átvétele után, az egyház oltalma és autonómiája alatt keresett és talált menedéket. A tanítóikar nem menedéket keresett a maga személyére nézve, hanem a népoktatás lehetőségét igyekezett oltalmában menteni, önmagának és összes existenciális helyzetének feláldozása árán is. S most az önző cõlokért küzdõ elemek összehányják-vetik a cselekményt a cselekvõvel s ami elõny kihámozható, azt a cselekményre, más vágányra vezetett kigondolással pedig, az előállítható hátrányokat, a cselekvõre igyekeznek háritani.

2. *Miért történt, hogyha már egyházainknak könnyű szerrel õlõbb hullottak magyar iskoláink (melyért némely helyen hálát adtak az Istennek) a nagy pénzbõség és anyagi jóllét ideje alatt, a tanítóikar javaslattetele és interveniálása dacára, ha csakugyan szándékukban volt minden iskolát megtartani: egyetlen lépést nem tettek ezen iskolák jövõ megalapozása és a tanítóikar végérvényû elhelyezkedése érdekében, hanem teljesen labilisan, magára hagytak mindent. Elv nélkül állva, engedték vergõdni bizonytalanságban, a vezetésük alatt álló egész népoktatást és annak munkás hadseregét, tanítóikarát; s nem engedték magokhoz férkõzni az illetékes és érdekeltek részérõl egyetlen helytálló olvi javaslatot, hanem intõzték ekkora kérdésnek sorsát bagatell dologképen, szivárvány reményekre és saját fixa*

ideáikra építve, pedig jól látták, hogy nap-nap után, szemünk láttára omlik, össze minden alkotás, minden vágyakozás.

3. *Miért történt az egyházak részérõl azon atrocitás, mikor jól tudták és ismerték tehetetlenségük összes momentumait, hogy a kivárandók végig kivárasa után, az utolsó lehetõségi percben állami tanítói állásaikba visszament tanítókkal szemben mindenhol álláspontot foglaltak s az iskolapótló ideiglenes alkotások agyonfavorizálásával, a magyar nyelvû állami iskolákat, ahol csak tudták, elnéptelentették; az állami tanítókat lehetetlenebbnél lehetetlenebb és képtelenebbnél képtelenebb, választási kortesfogásokra emlékeztetõ, de még azokon is jóval tulmenõ dehonesztálásokkal illették és mai napig illetik. A középiskolákba járó gyermekeiktõl minden kedvezményt megvontak. A nép elõtt, mint renegátokat mutatták és beszélnek mai napig, magokat pedig, mint a magyar ügyek egyetlen megmaradt tisztviselõ faktorait, elõtörbe helyezik.*

Nem egy 30—40 évet, népének szõretetében, megbecsülésében és minden viszonylatok között ragaszkozásában eltöltött tanító áll ma elõtünk, ajkain velõkig ható keserû panasszal, hogy az egyházak vezetõi, a helység lakosságával, a felekezeti iskola érdekében kifejtett agitációjuk rendén, õtet megutáltatták; minden nagyotmondó, de alapjában félrevezetõ szólam felhasználásával a népet tõle elidegenítették, lelkileg agyongyõrtötték, hivatali helyzetében lehetetlenné tették. Pedig akkor tett hivatali esküt, amikor a felekezeti tanítók és az egyházak püspökei és ment vissza állami tanítói állásába. S ha véletlenül ezen ügy kerül valahol vita alá, egyetlen argumentumuk, hogy: *ez más*. Vagy, ha azt kérdi valaki, hogy az egyházi iskolák vezetõi, nagy magyarságuk állandó hangoztatása dacára, miért fogadták el és vették fel a román állam pénztárából folyósított kongruájukat? erre is csak ez az egyetlen felelet: *ez is más*, mert ez az itt lakó népeink adóleibõl való; mintha bizony az állami tanító fizetése valamely más, adõhivatali pénztárból utaltatnék.

Jól tudják, jól ismerik, hogy a román állam, ahol a magyarság többségben él: ott ezen iskolák tannyelvét és adminisztrációját meghagyta magyarnak s csakugyan azt követeli állam szempontjából is, amit a felekezeti iskoláktól: de azért rémeket festenek nyelvi tekintetben ezen iskolákra és azok tanítóira, elannyira, hogy a félrevezetett közönség sorra kérdezi: igaz, hogy a magyar tannyelvû állami iskolákban már románul foly a tanítás, mert ez esetben a magyar tannyelvû felekezeti iskolába adják gyermekeiket. És ezen szólamozások, korteskedések beszéltetnek minden megállásra és szólásra alkalmas helyeken; s a szegény állami tanító várja, hogy népesedjék be iskolája, mert, ha nem lesz tanítványa, a hivatali hatóság elköltözteti más feluba, ha pedig nem hajlandó menni, akkor küldi nyugdíjba, vagy fegyelmet indit ellene.

Ezen lelki megalázást, helyzetileg való tõnkrevetést azonban nem mindenik tanító bírja ideggel és néma, nagy türelemmel viselt hallgatással, mert né-

melyik, ezen tanügypolitikai manőver miatt a sirba, másik meg a bolondokházába jutott, a harmadik meg buskomorságba esett, a nagy többség pedig állandóan aggódo helyzetben és örökös izgalomban él.

4. *Miért történt,* ha már a magyar nyelvű áll. iskolák és azok tanítói ellen oly intenzív ellenactiojt fejtettek ki, hogy az új és régi felekezeti iskolákat csak az ideterelt nagy tanítvány sereggel látják el s az iskolák elhelyezéséről, felszereléséről s a tanítók fizetés-beli járandóságairól nem gondoskodtak és gondoskodnak, csak a remény és jövőben vetett erős bizodalom jelszavával akarják éltetni?

Számbavették-e lelkiismeretbeli kérdésképen, hogy ezen nagy tömegű tanítóikar már három évet töltött fizetés nélkül, a legnagyobb szükségben, nélkülözésben, hogy már minden értékét, szerzett vagyonát fel-élte s tovább nem bírja az éhezést, családjának mindenben való nélkülözését, rongyoskodását, gyermekeinek tanítás nélkül való nevelkedését. S nincs számára egyetlen reménysugár, mely a megélhetést, tanítói fizetésének biztos eljövételét mutatná. Van ellenben saját gyermektábora mellett, nagy sereg tanítványa oktatói munkája végett; van rendtartás a kötelessége pontos teljesítésére; van esztendő végén vizsgai eredmény klasszifikálás és ha kifárad a nehéz iga, táplálék nélküli hordozásában és feljajdul, fegyelmivel való fenyegetődzés; s ha gyűlésekbe megy és nem lesz hallgató, vagy az elébeszabott rendszer dicsérője, van dorgatorium hazatérte után.

5. *Miért történt,* hogy a végső lehetőségig helyt-állott állami tanítóikart, a magyar egyházak, dacára a magyar állammal, a tanítói állások szervezésekor, a kántori teendőik ellátására vonatkozó pontozatok beleszövésével kötött szerződésnek, amely szerződéseket változatlanul átvette és fenntartotta az utód állam is és dacára, hogy az egyházak, ezen alapszerződések engedése és biztosítása folytán az állami tanítókkal a kántorság ellátására külön kötöttek szerződéseket: kántori állásaiktól minden éron megfosztani és helyeiket másokkal akarták és akarják ma is betölteni; elüldözve egyeseket minden fegyelmi, vagy tárgyalás nélkül, — ezen elhatározásnak egyszerű erőszakolásával, folytonos korteskedésekkel, — még állomáshelyeikről is, holott semmi mást nem mondhatnak az illető áll. tanítóra, illetőleg kántorra, csupán azt, hogy ő is esküt tett és állami alkalmazást vállalt.

Hát ebben a nagy hazarészben, az ösezes tisztviselői elemek között, csak az állami tanítóikar kell azenvedje, a változott viszonyok folytán, az üldözéseit: s a kántori állásokból és lakásokból való kidobások keserű következményeit. Miért nem vették és veszik célpontul, mint szintén renegátokat, a többi esküt tett egyházi alkalmazottakat is, kezdve a püspökön? Vagy ez is más? mert felekezeti állásaikban maradtak. Hát a kántor, aki hivatása szerint még szóhoz sem juthat, mert az ő teendője a [szoltárok és dicséretnek kijelölt sorrend szerinti éneklése, nem felekezeti állásában maradt, mint kántor? Hiszen ezen állás, csak az előle való el nem menekülhetés érdekében lett az állami ta-

nitói álláshoz kötve, de nem lényegi tartozéka annak. Hiába, a kézenfekvő igazság az: *igy akarja az egyház* s előtte deferál a világi görbülékenység is s a kántornak kihallgatás nélkül, elítéltképen, mennie kell.

6. *Miért történt* és történik, hogy ezen munkás és tevékenységében oly nagy értéket magában hordó tanítói hadsereg megtépászását s vele együtt a népoktatás összekuszálását engedi a társadalom és a sajtó?

Az értelmi képesség fokán álló egyének kétségbeesetten nézik, a magyar népoktatásnak az elcsatolt területeken való aláhanyatlását, össze-vissza kavarást, melyből kiigazodni sehog sem tudnak, csak érzik, hogy az állami iskolákba nem adhatják gyermekeiket, mert ez ellen szólnak a kortes beállítások s a magyar ellenes jelzót a szülőkre is átszarmaztatják, ha próbálni mernek; a felekezeti iskolába viszont nem szivesen adják, mert a felszeretlen és iskolának, csak ideiglenes szükségképen elfogadható, alkalmatlan, tulzsfolt tanterem helyiségekben és nagyon sok esetben csak kinevezett, de hiányosan, vagy sehog sem képesített tanítók vezetése alatt, gyermekeik nem képesek tanulni, az ismeretszerzésekben haladni. Azért mégis, csakhogy nekik szépségi bántalmazásuk ne esék, ide adják.

A kevesebb műveltségű, falusi elem meg örül a felekezeti iskolának azért, hogy a tulzsfolttság és tanterem hiány miatt az iskolába be nem férő gyermeke akkor maradhat el az iskolából, amikor neki arra szüksége van és nem szorgatja, törvény szerint ezért senki kérdőre nem vonja. Esztendő végére így is, úgy is megkapja gyermeke a felsőbb osztályba léphető bizonyítványát, még ha a beiratás után egész éven át nem is látta a tanítója. Ezek nem mesék, tényleges valóságok.

A tanítóikar játékszer; a társadalom szólamoktól félrevezetett néptömeg; a sajtó e tekintetben hallgató, inkább a kisebb jelentőségű per-patvar eseményeket, legtöbbször az állami tanítók rovására tárgyaló, vagy kiadó tényező, de a népoktatás helyes kialakításának, a tanítóikar működhetésének és megélhetésének u. n. iskolapolitikáját sem fel nem veti, sem longum et latum, közvélemény és helyes álláspont kialakulása érdekében, nem tárgyalja.

Pedig, ha ezen három tényező egyetértéssel, komoly munkával látna, a jövőt magában hordó, nagy kérdés megoldásához, nem a szenvedések sorozata, az elkeseredések napirenden levő kiváltása lenne mai életünk, hanem e munkamező szép elrendezettsége, az eredmények kívánságaink szerinti gazdag sorozata bizonyítaná, hogy minden viszonylatokban lehet a kulturának élni, fejlődni s az érdekelték számára értékes gyümölcsöket hozóvá tenni.

Akik iskolatípusokat akarnak, ne az iskolák kijelölt elvi és anyagi alapozás nélküli beállításán hozták előtérbe, de a politikai életben vigyék előbb véghez és építsék ki annak minden legkisebb szempontját, s ha az körülbástyáztatott a fennállás minden eszközével és övezve van a közmeignyugvás fénykoszorujával: akkor kezdjék életrehívni, mert így ez az éle-

tet és nem a pusztulást hozza magával.

Nekünk pedig, akik az életnek munkásai vagyunk, nem a naponkénti öröletésre, örökös küzdelemre, de a nyugodt dolgozhatásra van szükségünk, hogy feladatainkat rendeltetéseinknek megfelelően teljesíthessük.

A számunkra teremtett helyzet pedig az, hogy velünk és iskoláink szembeállításával akarják kialakítani azt, aminek mi tényezői nem, csak bárhogy alakuljon a viaskodások eredménye, a küzdelmek összeközlésében szenvedő közből állítottak lehetünk. Ha érzékkel bírnak a sorrend helyes elrendezésében, ettől megmentik meg a tanítóikat.

7. *Miért történt és történik, hogy a tanítókar, amely oly fontos munkás tényezője az emberiségnek, s közelebbről az itt lakó népeknek, engedte és engedi magát sakkfigurák gyanánt ide-oda állíttatni, minden ígéretnek sikertelenségi végeig kiváráásával.*

Miért engedte és engedi, hogy más hivatali, sőt sokszor semmi nekszusban nem levő tényezők, közéje éket üssenek, mikor a békeszerződés ratifikálásáig vállalt becsületbeli kötelezettségének a végére ért. Miért engedte és engedi, hogy az existenciák jövő sorsáért *felelősséget* egyáltalában nem vállaló tényezők fálnak állítsák, s ma is elfogadjon olyan választásokat, ahol az iskolafenntartó a tanító alapfizetéséhez csak évi 100 Leit ad, erre kötelezi magát, a többi járandóságokat pedig a problémátikus főhatósági és államsegély kiigéztésekre építi. S ha ez nem lesz meg, marad a tanító a díjlevélben vállalt kötelezettségeivel, s a fenntartó fizetésektelenségi mentegedődzéseivel.

8. *Miért történt és történik, hogy a jelentékeny számú tanítóikar, a legkisebb tömörülés és együtvértartozandósági érzetnek megnyilatkozása nélkül, összetett kezekkel és hallgató ajakkal túrt és túr mindent önmaga feláldozása árán is és várt mindig várt, valóra válhatatlan remények után. Miért nem ébredt tudatára annak, hogy a szervezettség megdönthetetlen erő, s egyedül ebben tud vezérlő elveket kialakítani, és azoknak kiviteli módokat találni.*

Mindezen elősorolt *miértelkre* feleljen elősorban az elcsatolt területeken élő magyarnyelvű iskoláknál működő tanítók összesége azzal, hogy alkotó munkája felvétel érdekében *egy tanítói táborba tömörül és felveszi saját sorsának, jövőjének intézését önmaga.*

A panaszok hangoztatva vannak, mindenki látja világosan a mai helyzetet, ismeri a célkitűzést, döntően és *jelenkeznek egy összehívandó nagygyűlés tagjának.*

Ha csak egy szemernyi életösztön, saját existenciájához ragaszkodó akarat van, az ezen területen magyarul oktató tanítóikar összeségében, lehetetlen tovább tőrnie, hogy egyes érdekeltségek, a kar egyik részét, minden szolgálatra való készsége dacára, atrocitásaikkal földönfutóvá tegyék; a másik részét pedig, a szája előtt állandóan mézes madzagot húzva, ország koldusává sorvasszák. Ne dobják oda a tanítóikart áldozatul képtelen ideáknak, kísérleti elveknek, hanem biztosságnak számára nyugodt munkakört és megél-

hetésére anyagi ellátottságot, vagy ha erre nem képesek, mondják meg előre, hogy jövőjét illetőleg mindenről tájékozva legyen és aszerint intézhesse élete sorsát.

A tanítókar, bármennyi megpróbáltatás jutott is osztályrészül e nehéz idők viharzásai alatt, osztatlan egységgel dolgozik a népoktatás javára, önsorsának regrassálására, hogy most is mindenki élhessen ott, ahová a végzete ezidő szerint állította, ezért kell szervezkedjék, tömörüljön, mert jövőt számára csak ez hozhat; a feltett kérdésekre csak ezzel tud válaszolni érdemlegesen, jövőbe nézőleg, a saját a javára.

Gy. M.

Impresszióim Craiovában.

Irtá: Ujvári Mihály.

Hála azon hivatalos rendeletnek, amelyet a román közoktatási miniszterium közvetlenül a nagy iskolai szünidő megkezdése előtt a f. évben kiadott s amely alkalmat akart nekünk, más anyanyelvűeknek nyújtani Nagyrománia hivatalos nyelvének elsajátítására és a *regálbeli* állapotok és intézmények megismerésére: *derecedő* fejjel ismét az iskolai padba kerültem tanulóknak, még pedig egészen ici-pici kezdő tanulóknak. Hej pedig kerek 52 éve annak, hogy népiskolai első osztályu tanuló voltam s ime, a kifürkészhetetlen isteni gondviselés jóvoltából ismét azzá lettem. »Gyermek lettem újra!... Az idő hogy eljár!... Cserebogár, sárga cserebogár!«

Az ország 12 nagyobb városában akartak hat hetes nyelvtanfolyamot szervezni a csatolt területek tanítói részére, azonban az idő rövidsége miatt tényleg csak Craiovában, Rimnicul-Vâlceában, Buzenban és Galaşban volt tényleg ily tanfolyam.

Én véletlenül Craiovába kerültem s így csak ezen tanfolyamról tudok egyet-mást *okulás céljából* elmondani.

Kezdők és haladók csoportjába voltunk mi magyarak beosztva. A kezdők nagy száma miatt 2 csoport alakult. A mi csoportunkat Smarand Brădişteanu a „Gazeta Şcolari” érdemes szerkesztője és Brumbea János bánáti tanító és egykori kedves tanítványom tanította. Harmincan voltunk reájuk bizva, férfiak és asszonyok, fiúk és leányok, fiatalok és öregek, de nem vének. Ember legyen a talpán, aki ilyen vegyes társaság tanítására vállalkozik! Brădişteanu és Brumbea urak pedig vállalkoztak s vállalt feladatuknak derekasan meg is feleltek. Igaz, hogy jó magunk is segítségükre voltunk nekik nehéz munkájukban, mert azzal az erős akaratlalt fogtunk neki az új nyelv tanulásának, hogy azzal a tanfolyam rövid ideje alatt, amennyire az csak lehetséges, minél alaposabban megismerkedjünk s azzal az érzéssel, hogy a változott idők következtében a román nyelv tudására nekünk szükségünk van. Ott pedig, ahol a tanító és a tanítvány ugyanazon cél felé *közös akarattal* törekszik, ahol

mindketten a közös célt közös munkával igyekeznek elérni, ahol a tanuló meg akarja tanulni azt, aminek szükségét érzi s ahol a tanítónak főtörekvése, hogy a dolgozni, tanulni akaró tanítványát az okosan kitűzött cél felé helyes módszerrel vezesse: ott a kívánt eredmény nem maradhat el. Ugy érezzük mindnyájan, hogy e tanfolyam mireánk nézve nem volt eredménytelen!

1. A román nyelv tanítása, illetve tanulása, pláne magyar anyanyelvű embernek, éppen nem könnyű feladat. Mert tudni kell azt, hogy e két nyelv egymástól kiejtés és szerkezet tekintetében merőben különbözik. Erős akarat kell a tanuló, türelem és tanítási művészet a tanító részéről!

Más országokban, ahol arra szükség volt, egész irodalom fejlődött akörül, miképen kell felnőtteket más élőnyelv elsajátítására lehetőleg rövid idő alatt vezetni. Nagyrománia ebben a tekintetben új feladat elé került abban a pillanatban, amelyben poliglott állammá lett a régi egynyelvű helyett.

Nem olyan könnyű feladat ám egy idegen nyelv elsajátítása, amilyenek az a be nem avatottak előtt látszik! És itt kétfelé oszlanak a nézetek. Az egyik irányzat hívei azt tartják: beszélni és beszélgetni az elsajátítandó nyelven minél többet oly környezetben, ahol a tanuló anyanyelvét nem hallhatja és nem használhatja; nem szükséges, hogy a nyelvtanító a tanuló anyanyelvét ismerje, sőt a tanító személye el is maradhat. Ezzel a felfogással ellentétben a másik irányzat hangoztatja: ismerje meg a tanuló az elsajátítandó nyelv teljes mechanizmusát s azután keressen alkalmat ezen nyelv begyakorlására, ezen munkájánál azonban képzett nyelvtanítóra van szüksége.

Az első irányzatot támogatja ama tapasztalat, hogy a gyermek és az idegenbe került felnőtt is fenti módon sajátítja el az új nyelvet, ami a praktikusság szempontjának meg is felel. Csakhogy az igazi nyelvtudás a nyelv tudatos használatában csucsosodik ki. A népiskolában sem elégszünk meg az anyanyelv gyakorlati tudásával. A nyelvtan segítségével már a népiskolában is arra törekszünk, hogy a gyermek anyanyelvét tudatosan használja. Még inkább áll ez a tanító viszonylatában. Az utóbbi irányzat ellen pedig szól az a tapasztalat, hogy az új nyelv elméletét fogja a tanuló ismerni, de azt bármikor használni még sem tudja. Ha azonban alkalma nyílik a nyelv gyakorlására, mérföldlépésekkel halad előre s tudatosan fogja az elsajátított új nyelvet beszélni.

Egyik irányzatnak sincs tehát igazsága. Mint sok más esetben, úgy itt is, az aranyközéput a legsikeresebb. A felnőttek is úgy tanítsuk az új nyelvet, ahogy azt a kis gyermekek elsajátítják, azonban azzal a hozzáadással, hogy a nyelvtanítást oly tanító vezesse, irányítsa, aki úgy a tanuló nyelvét, mint az elsajátítandó nyelvet is tökéletesen bírja s annak különböző tulajdonságait jól ismeri s aki képes tanítványait a nyelv szellemébe bevezetni. Az elsajátítandó nyelven folyjon a főmunka, de szükség esetén támaszkodhassék az anyanyelvi tudásra. Így lesz tudatos és élőnyelvű az új nyelv.

A mi tanfolyamunkon is tapasztalhattuk, még pedig mindenik csoportnál, hogy tanító és tanítvány egyaránt keresték ösztönszerűleg az egymásmegértés módját abban a nyelvben, melyben mindkét fél csak némileg is jártas volt. A mimika, ez a nemzetközi nyelv, a tanító és tanítvány közös nyelvét nem pótolja s nem is pótolhatja. Kérdés ugyanis, eltalálja-e mindig a tanuló azt, amit a mimikával jelezni kívánunk?

A magyarul, németül vagy oroszul beszélő romániai tanítónak a román nyelvet tudatosan kell bírnia, hogy azt iskolájában a román beszéd és fogalmazás szempontjából sikerrel alkalmazhassa.

Nyelvtanítás tolmács közbevetésével nemcsak nehézkes, de céltalan is. Ha pedig az élő tolmácsot holmi mesterkéltséggel, pl. számjelzéssel pótolni igyekszünk, hiábavaló gépieskedés utvesztőjébe tévedünk. Tapasztalhatták ezt azon csoport hallgatói, ahol a különben dicséretre méltó buzgalmu tanár, professor Georgescu számjelzéssel élt s az élő tolmácsot még sem nélkülözhetette, mert a számjelzés titkát a hallgatóknak előbb anyanyelvükön mégis csak meg kellett magyaráztatnia. Ha e lap olvasói részéről G. ur eljárása iránt érdeklődés mutatkoznék, szívesen fogom azt később ismertetni.*

A kezdő csoportok hallgatói délelőtt oly tanítóktól kaptak oktatást, akik a magyar nyelvet egyáltalán nem ismerték, tehát nem is használhatták, délután pedig külön felkérés folytán az igazgatóság hozzájárulásával olyanoktól, akik mint erdélyi tanítók, magyarul is, románul is tökéletesen tudtak. A délutáni munka valóságos szórakozás volt a délelőtti kintlódás mellett!

Reményilem, sőt biztosra veszem, hogy a jövőben rendezendő tanfolyamokon a mostani tapasztalaton okulva, a jelenleginél megfelelőbb mederben fog folyni a nyelvtanítás.

2. Mi, a tanfolyam hallgatói, a craiovai állami tanítóképzőben voltunk elszállásolva s ott közös ellátásban volt részünk. Ezen intézkedést legfeljebb csak a finansziális szempont helyeselheti. A nagy hálóterekben, 30—40-es csoportokban való elhelyezés mellett egymással ugyan megismerkedtünk, de természetesen legközös nyelvünkön társalogtunk egymással. Az ügy érdekében helyesebb lett volna, ha intelligens román családoknál lettünk volna elhelyezve, ahol alkalmunk nyílt volna nemcsak a román nyelv gyakorlására, hanem egyuttal a román néplélek megismerésére és a kölcsönös bizalom felkeltésére is. Craiova elég nagy város, ahol 300—400 tanítónak célszerű elhelyezése nem ütközött volna legyőzhetetlen akadályokba.

3. Ami a társadalmi érintkezést illeti, arról csak annyit mondhatok, hogy teljesen magunkra voltunk hagyatva. A különböző termekben elhelyezettek időnkint a közös táncösszejöveteleknél jöttek egymással közelebbi érintkezésbe. A természet örök törvényénél fogva azonban itt is ösztönszerűleg az egynemzetbeliek kö-

* Mindenesetre kérjük, már csak a kérdés bővebb megvilágítása, a jövőben való helyes ut keresése s okulás szempontjából is. Szerk.

zeledtek egymáshoz, bár mindenki igyekezett a többiekkel is megismerkedni.

A vasárnaponként rendezett közös kirándulásoknál az előadó tanárokkal együtt szórakoztunk s mondhatom, e tekintetben mindenki csak kellemes emlékekkel gazdagodott.

A város nevezetességeivel is megismerkedtünk, de nem ismerkedtünk meg magával a társadalommal. A craiovai társadalom most is terra incognita előttünk. És itt korántsem gondolok holmi megvendégelésekre, amelyek áldozattal járnak, hanem gondolok egyszerű kulturális összejövetelekre egy-egy zeneestély vagy előadóestély, felolvasás vagy táncmulatság keretében. Tanulságos és felette megbecsülhetetlen lett volna különösen egy *népünnepély* rendezése Craiovában, vagy talán még inkább valamely közel fekvő *rurális* községben.

E kérdésnek egyedül helyes megoldása azonban mégis csak az lett volna, ha *családias* elhelyezkedésben lett volna részünk a kaszárnyaélet helyett.

4. Bágyasztólag hatott mindnyájunkra az egész tanfolyam idő alatt az a türehtetlen nagy hőség, mely Craiovában uralkodott s melyhez szokva nem voltunk.

Felvidító hatással volt esténként az a *kebelbeli* zenekar, mely felváltva román, magyar, orosz, s más nemzetbeli áriákat játszott s mely mellett a fiatalság rendszeren táncra perdült.

Mi öregebbek akkor a jelent szemlélve a mulakban gyönyörködtünk és... szemlélődtünk. Láttuk a zene *egységesítő* hatalmát, de éreztük egy-egy rosszul megválasztott saját költői termék előadásának bántó hatását is, miként az pl. a székyeket bucsuztató összejövetelen történt némely regátbeli, saját poemáján fölöslegesen lelkesülő ifju részéről.

Mi komolyabbak a nagy tarka-barkaságban egymásban csak az *embert* láttuk, aki fárad, küzd a mindennapi megélhetésért, — egymásban az *embert* becsültük, aki a teremtés koronája, ha a közért harcol, teremt és épít a köz javára, de a teremtés átka is lehet, ha idegen istenek szolgálatába szegődik, ha töri, zuzza, és lerombolja a régi kipróbált szilárd alapokat, hogy új, kétesértékű bálványoknak kártyavárakat emeljen.

Az *iskola* neveljen minden szépért, jóért és igazért lelkesedni tudó nemzedéket, az *iskola* neveljen *embert*, aki közel áll ahhoz, akitől minden igaz, szép és jó származik!

Üdvözlések.

Kedves Szerkesztő Ur!

Szívből üdvözlöm Önt a „*Tanítók Lapja*” utbaíuditása alkalmával! Adja a Mindenható, hogy az új lap, melyet a *szükség* teremtett, mindnyájunk által ismert és helyeselt programját erőteljesen és eredményesen megvalósítsa!

Megtisztelő felhívásának szívesen teszek eleget s az ide szeretettel mellékelt »Impresszióim Craiovában« c. alkalmoszerű kis tanulmányom bizonyítja, hogy készséggel lépek a *kis csecsemő* ápolói közé, mert annak *erősödését* szívem egész melegével óhajtom.

Bármely lapnak csak akkor van olvasó publikuma, ha élénk, változatos s ha nemcsak a szerkesztő agyának termékeit hozza, hanem akkor van jövője, ha azt maguk az olvasók írják a szerkesztő irányítása mellett. A „*Tanítók Lapja*”-nak bő íróigárdát kívánok! Érje meg azt, hogy »közölhető« cikkeiben soha se szűkölködjék!

Igaza van Szerkesztő Urunk, midőn írja, hogy »A tanítók fogjunk pennát és írjunk, mert aki íráshoz fog, annak tanulnia kell szakadatlanul, aki pedig tanul, abból minden ponton értékes tanító lesz.« Én pedig hozzáteszem, ne a kilátásba helyezett honorárium buzdítson minket az írásra, hanem a tanítóság közös sorsának javítása, biztosítása és a szakirányu műveltség emelése, tökéletesítése.

Kartársak! Sokan vagyunk s így számottevő munkát végezhetünk!

Az idősebbek nyuljunk tapasztalataink bő tarisznyájába s hozzunk nyilvánosságra egy-egy *leszárt* elvet, igazságot, melynek hasznát mindnyájan láthatjuk. A fiatalok hozzák nyilvánosságra, ami reformálni akaró agyukat hevíti s ami — esetleg kellő tisztulási folyamat után — alkalmas lehet közös törekvéseinket előbbre vinni.

Előre a nemes cél érdekében!

Székykeresztur, 1921 szept. hó 29-én.

Ujvári Mihály,

a paedagogia tanára és a gyakorlatokola igazgatója
a székykereszturi állami tanítóképzőnél.

*

A csatolt területek mindenik vármegyéjéből a „*Tanítók Lapja*” indítását üdvözlő és melegen köszöntő számtalan levél érkezett és jön nap-nap után a szerkesztőhöz. Ezen sorok mindenike nagy érték, mert a tanügyi lap hiányának nagy hátrányai tudatát és a lap alapítás szükségességének érzetét tükrözik vissza.

Köszönettel és igaz megbecsüléssel vesszük a kifejezett oly sok jó kívánatot, a lap megindítására vonatkozó helyeslést s ezekre együttesen itt adjuk tudtul mindanyikoknak, hogy nem kevesebb meleg érzséssel ragaszkodunk mindenik tanítótársunkhoz és a kultúra további munkásaihoz, mint amily kitüntető bizalommal minket üdvözöltek.

Olvasásuk, terjesszék a „*Tanítók Lapja*”-t, hogy

mielőbb megerősödjék s így a kifejezett kívánságoknak mindenben megfelelő tanügyi újság legyen.

Egy már is teljesült: heti lappá tettük, azonképen indul utjára.

Válasz.*

„A fészek piszkoló madár“ c. cikkre.

A »Kis-Küküllő« c. lap ez évi szeptember hó 18-iki számában, a fenti cím alatt közölt vezércikkére, — későn értesülve annak megjelenéséről — röviden itt,** részletesebben a »Tanítók Lapja« jelen 1-ső számában ezen és a »Miért...« c. cikkben is válaszolok.

Aki elvei életetadó helytállóságáról, minden irányu tájékozottsággal, meg van győződve, s így legálább, szerinte való helyes álláspontja van: annak teljesen felesleges vezércikkének címét és tendenciáját a szemétdombról szedni, amugy is levágja ellenfelét igazságával.

Aki azonban elveinek argumentumait ilyen: a címbeirt szavakkal kezdi, tisztában vagyunk, hogy nagyhangú kijelentéseit csak a látszat kedvéért röpi világgá; s csak mások rovására játszik a veszélyes tüzzel, amelylyel felgyújtja önmagát és mások csendes hajlékát is.

Állítása szerint, mi áll. tanítók támadjuk a felekezeti iskolákat, s megbontjuk a magyar egységet, holott nekük állami tanítóknak jó sorsunk van, a felekezeti iskolák bzenvednek. Az űk, t. t. a vezetők, egész élete a magyar nemzeti kultúra kivédésére van berendezve. (Igaz jobb szeretné mindenki, ha annak a kiépítésére, a produktív munkára lennének beállítva).

Ha meggyőzi Ön cikkíró úr, ezen álpanaszkodás után a magyar nyelven tanító felekezeti és állami tanítóikart tényleges érvekkel, hogy Önök a magyar népoktatást érdemben szolgálni és megmenteni akarták és akarják: eltűrom, hivatkozott vezércikkének elől irt címét. De, mert Ön és elvi társai csak a szólamok mezején; szép csillogásu, de értéket nem képviselő üvegyöngyökkel felékesítetten; nagy körben kicsiny tartalommal, *felelőtlenségük teljes tudatában*, a mások bőrére, existenciájának teljes tönkretételére, és a magyar népoktatásnak lezüllesztésére dolgoznak már több hónap óta: a »fészek piszkoló madár« jelzöt visszazármaztatom, szűk látókörű, a népoktatás és a tanítóikar helyzetének, ugyszintén a mi álláspontunknak még csak alapelveivel sem ismerős, cikk írójához. Min-

den összevisszaságot elmond, logikátlan konkluziókkal ránk írja a felekezeti iskolák elleni támadás akcióját, s végezetül mégis kisüti, hogy nem baj, ha a magyar tannyelvű állami iskolának nincsenek is növendékei, fő az, hogy kapják a jó fizetést.

Teljesen a máról-holnapra álláspontot képviselő emberek egyedeinek mintája, akik magoknak mindent, másoknak semmit sem akarnak, s ezért két kézzel szórják környezetük szemébe, elvakításuk végett: a port.

Állítom és mindenha fenntartom, hogy Ön cikkíró úr és elvtársai: a magyar népoktatás megmentéseért egy számbavehető lépést nem tettek, egy figyelembe vehető álláspontot ki nem alakítottak, sőt még a kötelességeiket sem teljesítették e tekintetben; hanem a felszínen szaladgálva, kezeiket tördelték, minden elől elmenekültek, s a nagy viharzások alatt csontjaikban is összetört magyar tanítókar roncsalmazának tetejére — bagolyoduikból előbujva — kiállottak, s mindenkire reákiáltottak, csakhogy tehetetlenségükről, az esetekre tereljék a felelősség figyelmét.

Ha már három, pozdorjává törő, nehéz esztendő alatt, egy szemernyi kezdeményezést nem tudtak a magyar népoktatás és tanítóikar javára tenni, csak állandóan szólamoskodtak: jobb, ha most sem irnak erről a kérdésről, hanem megelégesznek az ökölbeszortul kezök és vörösre duzzadt arcok ezidő szerint még földalatti, tehát hallgató viharzásával.

A magyar tanítóikar minden értékét feláldozta; állását, jövőjét is az egység oltárára feltette: ellenértékül pedig egyik része helyzeti lehetetlenné tételét, másik csoportja pedig az éhanhalás koldus tarisznyáját nyerte, de csak az Önök, itt is kimutatott, balvégzetű működése miatt. S Önök az ezer sebből vérző tanítóikartól még ma is csak önfeláldozást, türeést kívánnak, de nehéz életét szanálni, számukra megélhetést teremteni képtelenek. Így hát természetesen önmaga a tanítóikar kell saját sorsát — szervezkedése révén — kezébe vegye.

Legyen azonban nyugodt cikkíró úr, a tanítóikar nemcsak megélhetését fogja a lehetőség utján kiküzdeni, de azt az álláspontot is képviseli, amelyik a mai adott helyzetekben, jövőbenézőleg, a közösség számára a legjobb lesz.

Gyerkos Mihály,
székelyudvarhelyi áll. ig. tanító.

A tanterv magyar fordítása.

A román királyság vallás- és közoktatásügyi reszortja által, a Kormányzó Tanács hatásköre alá tartozó elemi iskolák analitikai (résztetező)

Tanterve.

Kiadva: Sibiu—Nagyszeben 1919 év.

Tájékoztató.

Az 1919—20. tanévvel élethe lép — ideiglenesen — a jelen analitikai tanterv.

Ez a régi Tanterv alapján készült azokkal a má-

* A »Kis-Küküllő« című, Dicsőszentmártonban megjelenő heti lap s ennek nyomán a »Csiki Lapok« is, merész neklendüléssel támadtak lapunk szerkesztőjének a »Tanítók Lapja« alapításáról való »Felhívás« kibocsátása után. Tendenciosus félremagyarázással azt igyekszik szerző kthozol, hogy az állami tanítóikart a felekezeti iskolák ellen és azok letörésére akarja akcióba léptetni és ezáltal a magyar egységet megbontani. Erre vonatkozólag a nevezett lapban való leközlés végett küldöttem az itt is közölt válasz cikket. Szerk.

** t. l. a »Kis-Küküllő«-ben, ha kiadja.

dosításokkal, melyeket a *gyulafehérvári nemzeti egyesülési szerződés* idézett elő. A *metodikai* rész az idő rövidsége miatt nem nyomtatott ki. A tanítók azonban — az analitikai tanterv teljes és végleges elkészítéseig — használhatják a régi *Tanterv* utasításait.

A régi tantervek kizándók a használatból, minden egyes elemi iskola alkalmazkodjék a jelen hivatalos Tantervhez.

Az elemi iskola célja.

Az elemi iskola célja, hogy a növendékeknek a humánus kultúra általános alapismereteit nyújtsa, hogy harmonikus módon és teljes szabadságban fejlessze az *erkölcsi, intellektuális és fizikai* erőt és hogy bevezesse őket mindazon ismeretekbe, melyek hasznára lehetnek neki akármelyik különleges hivatottságra, melyet a gyakorlati életben majd választ magának. S mivel az elemi iskola első sorban *nevelő intézet* s csak másodsorban *oktató intézet*, kötelessége helyes utat nyitni úgy a *vallás-erkölcsi* kulturának, mint a *nemzetinek*; felébresztve bennök az érdeklődést minden iránt, ami jó, igaz és szép, úgy hogy ezáltal tartós alapot nyerjenek a növendékek a vallás-erkölcsi jellem kialakulásához, hogy majd hasznos tagjai lehessenek az *egyháznak* és a *házának*. Ezen célt szem előtt tartva, az elemi iskola átvezetve fokozatosan a tanulót az emberi kultúra fejlődésének minden fázisán, igekezze, hogy az a kultúra, melyet terjeszt, legyen a *román nép lelki és testi szükségleteinek* kielégítő eredménye.

Az a direkt forrás, amelyből az iskola eszközeit meríti, amelyek céljának elérését szolgálják, nem más, mint egyfelől az *emberi élet*, másfelől a *természet élete*.

Az irány, a módszer, amellyel a kijelölt célt elérhetjük, még pedig úgy, ahogyan a gyermek lelki fejlődésének a törvényei követelik, olyan legyen és olyan természetes módon ébresszük és fejlesszük *erkölcsi és intellektuális* erőt, hogy lassankint képes legyen arra, hogy önállóan tudjon gondolkodni, akarni és független munkása legyen önmagának és a román nemzetnek.

Az elemi iskola tantárgyai :

Az elemi iskolának következő tantárgyai vannak :

1. *Hittan.*
2. *Román nyelv.**
3. *Matematikai tárgyak :*
 - a) Számítan,
 - b) Mértan.
4. *Történelmi tárgyak :*
 - a) Történelem,
 - b) Alkotmánytan.
5. *Földrajz.*
6. *Természettudományok :*
 - a) Természettudományok,
 - b) Természettan és vegytan,
 - c) Gazdaságtan.
7. *Művészeti és technikai tárgyak :*
 - a) Ének,
 - b) Rajz,

* Magyar tannyelvű elemi iskolákban : a magyar nyelv.

c) Kézimunka,
d) Torna.

(Folytatjuk.)

HIREK.

„**Tanítók Lapja**“ hetilap. Két hetenkénti megjelenéssel terveztük a *Tanítók Lapját*; azonban a beküldött előfizetések és számtalan üdvözlő levél kapcsán, minden felől azon kívánság nyilvánult meg, hogy okvetlenül hetilapképen jelentessük meg havi 10 Lei előfizetéssel. Oly eminens érdekei vannak a tanítóikarnak felszinen, hogy igazi elevenséggel és a várt eredményekkel csak akkor szolgálhatja az ujság azokat, ha minden héten megjelenik. Kartársaink — kétségkívül helyes felfogással tolmácsolt — javaslatát, érezve a levelek tömegéből és személyes interviók melegéből kisugárzó nagy jóakaratot és erős elhatározást: magunkévá tettük ezen megnyilvánult kívánságot és az ujságot már az első számtól hetilapképen jelentetjük meg. Áldozatot hoztunk: mérhetetlen merész belépést tettünk a tanítói közérdek javára, úgy mai helyzetileg, mint anyagi tekintetben. Elképzelhető legnehezebb ma tanügyi ujságot szerkeszteni, mikor annyi gazdája van ennek a jobb sorsra érdemes oktatásügynek s mindnyájan tépásszák; mikor oly horribilis pénzbe kerül egyetlen ujságszám, hogy azt kísérletileg vállalni, a vagyoni tönkretetés teljes bizonyosságával jár. Mindazonáltal vállaltuk és vállaljuk mindkét rendbeli nehézséget, azzal a feltételezett biztos reménységgel, hogy nem lesz egyetlen magyar tannyelvű állami iskolai tanító, aki az ujság támogatására szükséges előfizetés alól kivonja magát; tettük azzal a várakozással, hogy felekezeti tanítóársaink is, anyagi helyzetük engedése szerint, de legalább is tantestületenként; az egy tanító iskolák pedig kisebbségükönként megrendeléseikkel és előfizetéseikkel támogatni fogják az ujság megélhetését, fennmaradását. Ne várjon senki felszólítást, nógatóst, gondoljon arra, hogy mindenik tanítónak elsőrendű érdekét szolgálja, s önként küldje be előfizetését, most legalább 40 leit ezen 1921-ik csonka évre, de az lenne a kívánatos, ha ezenkívül a jövő 1922 évre is legalább negyed, fél, vagy egész évre előfizethetne, akinek erre anyagi módja van, hogy ne kelljen töprengjünk az ujság pénzügyi ügyeinek mikénti rendezése felől. Mindenki világosan látja a helyzetet, az ujság sorsát tegye magáévá és küldje előfizetését azonnal, ha pedig most nem küldheti egy levelezőlapon írjon, hogy tudjuk kinek kell küldjünk a 2-ik és további számokat. Akik magokban bármily kis erőt éreznek tollal is szolgálják az ujság fennállását, irjanak cikket, tárcát, híreket stb. és küldjék be a szerkesztőségbe, hogy, mielőbb kialakuljon a *Tanítók Lapja* írói gárdája.

Második száma lapunknak pár napi késéssel fog kinyomtatni, mert be kell várjuk a megrendelésre vonatkozó válaszokat, mivel ezen 2-ik számot most már csak a megrendelők részére nyomtatjuk ki. Első

mutatvány számunkat megküldöttük az elcsatolt területen működő magyar nyelvű áll. iskolák összes tanítóinak és a felekezeti iskoláknak. Felkérünk mindenkit, aki e lapot kézhezvette, hogy *postafordultával* nyilatkozzék a lap megrendelése, vagy nem járatása tárgyában. Ha *megrendeli*, úgy — amint csak teheti — küldje az előfizetést vagy értesítést azonnal, ha nem, akkor már ezen mutatványszámot is küldje vissza a kiadóhivatalnak. Tehát mindkét esetben sürgős választ és megrendelés esetén pontos címet kérünk: név, állás, lakóhely, utolsó posta (e kettőt románul és magyarul) és a vármegye, ugyszintén a postát leadó vasut elágazási állomást, egy-két főbb állomás megnevezésével, mert csak a helyes címzés mellett történhetik a postaikézesítés kifogástalanul.

Tanítók vizsgálja. Az udvarhelymegyei tanítók oklevél-nostrifikáló vizsgálja, folyó hó 17—22-ig tartott Odorheiu-t (Székelyudvarhelyt), a volt realiskola, jelenleg a tanfelügyelőség épületében. A vizsgálbizottság tagjai: Dr. Szócs Géza, gyergyószentmiklósi főgimn. igazgató mint elnök; Puia Jeronim marostordai, Nistor Joachim odorheiu-i tanfelügyelők és Roşian János marosvásárhelyi főgimn. tanár voltak. Vizsgálatra 213-an jelentkeztek. Ezek közül áll. tanító és tanár: 161, r. kath. felekezeti: 31, ref. felekezeti: 8, unit. felekezeti: 2, magániskolánál alkalmazott: 2, városi óvónő 2, Ferenc-rendi szerzetes: 2 és 5 apáca. Az oklevél honosító vizsgák román nyelv-, történelem-, földrajz- és alkotmánytanból általában kielégítő eredménnyel végződtek.

Becsüld meg a munkát! Lelkemből fakadó érzéssel írom e sorokat, címül adva ezen irodalmi hiradásnak: *»Becsüld meg a munkást«*. Sárosy Károly a *»Könyvnyomda R.-t, Odorheiu—Sz.-udvarhely«*, ez előtt Becsek D. fia könyvnyomda művezetője egy novella kötetet *írt és adott ki »Erős akaratall«* címen. — A mű szerzője nem hivatásos író; azon munkásfajtákból való, akik a szellemi termékeket technikai-
lag a nagy közönség kezébe juttatják: *nyomdász*. Nekem régi, kedves jó barátom. Sok írásom, amit a népliskolai tanügy, a tanítótság és a nagy közönség szociális érdekei javára összeírtam, jobbára az ő kezén át kerültek közforgalomba, s a *»Tanítók Lapja«* kifogástalan technikai beosztása is az ő munkája. Ha talán kevés érték is volt az én munkáimban, ő mindig díszes megjelenéssel, az első nyomdákkal versenyző illéssel és kivitelben adta azokat kezembe, az érdeklődők, megrendelők kezébe, miáltal nagyban emelte azok értékét. De nemcsak velem szemben volt, műizlését érvényesítő jó barát, az utolsó kis, petit sorokból álló híreस्कének is tudott és tud életet adni. S hogy ezt teheti és teszi, következménye annak, hogy egészében ismeri és megbecsüli a munka értékét. Akinek ilyen motivumok az élete és működése rugói, az tovább is tud menni saját hivatásbeli munkájának tökéletesítésénél, mert erős akarata van. Mintha őt lát-nám *»Erős akaratall«* című könyvében megjelenítve. Sokszor és nagyon sokat beszélgettünk a munka nagy-szerű értékéről, az emberi komolyság megbecsülhetetlen közhasznáról: s ezeknek megemléseztőjével, —

mint igazi szociális érzékkel dolgozó munkás — mindig a *tanítót* állította előtérbe. Ha ez szószerint nincs is kifejezve, de az apró novellák mind az erős jellemű, sokat és sokfelé dolgozó tanító életműködését, az élettel való küzdelmét és idealizmusát karakterizálják. Amellett, hogy irodalmi értéke van e könyvnek, nagyra-becsülöm azt, hogy elsőrendű pedagógiai mű, mindenki számára, de főképp a tanító részére. Ebben a munka és törekvés idealizmusát: a munkás glóriával való felemelését az olvasó igazán feltalálja. A tanító pedig ezek mellett az ő legfőbb kincsét: az *életre-nevelő pedagógiát* is tanulhatja belőle. Melegen ajánlom tantóársaimnak beszerzésre és többszöri átolvasásra; tudom ennek révén sokban felismerik: a tanítói munka kiváló értékét s bemondás nélkül, lélekből és meggyőződésből velem együtt érzik e kijelentést: *»becsüld meg a munkást!«* — Megrendelhető: Szerző-nél, Odorheiu—Székelyudvarhely — 20 L előleges be-küldése mellett — portómentesen, Gy. M.

Tanítói nagygyűlés előkészítése. Fölvetjük egy, a *csatolt területeken* magyarnyelvű állami és fe-lekezeti iskoláknál működő tanítók nagygyűlése előké-szítésénck és összehívásának eszméjét. Hogy *miként, hová és miért*, ezen kérdések tolnak elsősorban is előtérbe. Az *első kérdést* úgy dönthetjük el, hogy aki ennek a szükségét érzi, a harmadik kérdés okadatolása alapján: *jelentkezzék egy levelező lapon*: e lap szer-kesztőjénél az összehívandó nagygyűlés tagjául. Tan-testületek egy lapon is megírhatják a gyűlés tagjaiul jelentkezőket s megnevezhetik esetlegesen képviselőjü-
ket, ha azon mindnyájan nem tudnának részt venni. Ugyanezt tehetik az egy tanító iskolánál működő kar-társak is, általuk kialakítandó közretenként csatlakozva, *minden névnek* pontos és olvasható címmel, a lakó-hely és u. p. román neve mellett a magyar helység-névnek és a vármegyének megjelölésével. A gyűlés-tartási engedély megszerzése, a beérkező jelentkezések után, a kiküldendő szervező bizottság feladata lesz. *Hogy hol tarthatnók meg ezen nagygyűlést*, e felől mindenki gondolkozzék és elfogulatlanul, érdek nélkül javasoljon egy erre, szerinte legalkalmasabb várost, a vasuti megközelíthetőség és legalább egy éjszakai elszállásolás szempontjait figyelembe véve. *Hogy miért* tartana az említett össztanítótság egy országgrészi tanítói nagygyűlést, erre nézve sok tekintetben feleletet kap-nak kartársaink a *Tanítók Lapja* mai számának egyes cikkeiben is, de ezeken kívül főképpen a *programm készítés, szervezkedés, sérelmek fellárása* és azok or-voslására határozathozatal; az *együttműködés* ügyének megvita-tása s még számtalan, a kartársak által javaslatba ho-zandó dolognak megbeszélése végett. Adjunk életjelt magunkról, mozduljunk meg önérdékünkben, egész népoktatásunk javára. Jelentkezzék mindenik tanító.

Tanítók sztrájkja. A gyergyószentmiklósi fel. tanítók fizetés hiánya miatt nem hajlandók a tanítást megkezdeni, nem pedig addig, míg fizetésbeli hátrálé-kaikat meg nem kapják. Nem jó eszközöz folyamod-tak, hiszen azokkal a tanulókkal és szülőkkel szemben

akartak kényszerítő megtorlást, akik egyáltalában nem okozói a tanítók fizetéstelenségének. Azokat a fős- és alhatóságokat kell erre kényszeríteni, akik minden alkalmas helyen örökösen csak szólamoznak, de az iskolák fenntartására szükséges anyagiakról nem gondoskodnak. Ezen ügygyel t. i. a tanítói sztrájk kérdésével különben bővebben fogunk foglalkozni. Addig is az egységes tömörülés legyen a követendő szempont.

Pályázati hirdetések céljára a *Tanítók Lapja* a legalkalmasabb. Ezt olvassák a tanítók legtöbben és ennek révén nyerhetnek állás nélküli, vagy állásukat, rájuk nézve előnyösebb tanítói állással felcserélni szándékozó kartársaink tájékozódást az üresekben levő állásokról. Hívják fel e körülményre az iskolafenntartók figyelmét is. Gondunk van rá, hogy az állami tanítói üres állások pályázati hirdetéseit is megszerezzük és közöljük. A hirdetési díjak a lap homlokán közölve vannak.

Az új tanterv magyarra fordított szövegének közlését lapunk jelen számában megkezdettük és folytatólag, kartársaink tájékoztatás végett, egész terjedelmében leadjuk; az ismétlő iskolák tantervével együtt.

A felekezeti tanítók államségélye, mint az »Ellenzék« Nagy Károly ref. püspök kijelentése-képpen hozza, még mindig csak eljövendő, mert a 20 millió egyházi és iskolai célokra költségvetésileg megszavazott összegből a püspökök ezideig még egy lelt sem kaptak kézhez. Szerzett információink alapján a mi véleményünk, hogyha egykor meg is jön ezen államségély és az osztozkodók kivették belőle a megillető részüket, a felekezeti tanítóknak a legjobb esetben sem marad több, mint amennyi az 1918. évi államségélyük volt. Nem sok, de ezt legalább előlegezhetnék az egyházközségek, ha a tanítónak nemcsak a munkáját akarnák, de megélhetését is szeretnék. Pedig az ilyen dolgokra — igazán lélekből fakadt — felsőbb utasításaink, rendeleteik vannak az egyházak vezetőinek. Egyik tanfelügyelői hivatalban hallottuk véletlenül egy rk. alesperes kijelentését: »*A népnevelés fenntartása fontosabb, mint a mi megélhetésünk.*« Ha ez nemcsak elröppenésre szánt mondóka, de a maga egész valójában komoly szó, — mint ahogy mi annak vettük — az a meggyőződésünk, hogy ezen egyházközség felekezeti tanítói, bármilyen nagy nehézség árán is, de a hivek és a helyi vezetők részéről életfentartó anyagi ellátottságban részesülnek. De arról is biztos tudomásunk van, hogy más helyeken, a főhatósági, fizetés előlegező rendelet tárgyalása előtt az illetékes gyűlés tagja más álláspont képviselésére kaptak négy szemközti jó tanácsokat. Biztosan nem a felekezeti tanítóktól.

Tanfelügyelő uraknak itt a nyilvánosság előtt is hálásan mondunk köszönetet, azért a nagy jóakarattért, amelyet az indulóban volt *Tanítók Lapja* életrehívásánál, a tanítók névjegyzékének megküldésével, segítségül nyújtottak. Nemkülönben az előlegezett bizalomért, hogy az újságot, tanügyi és tanítói közérdekű dolgok beküldésével, ugyszintén a tanítók figyelmének és érdeklődésének felkeltésével is, támogatni fogják. A jóindulat jelentékeny mértékben tud

előrevinni minden ügyet és sok nehézségnek leküzdésében nagy fontosságú tényező. Azért kérjük támogatásukat ezutánra is, hogy a nyilvánosság előtt folyó munkánk mindenben sikeres és a tanügyi közösség javára előnyöket hozó legyen állandóan. Ez valóban mindnyájunk érdeke.

Péter Lajos bardoczi áll. tanító október hó 11-én, 25 évi tanítói működés után Kolozsváron 47-ik életévében meghalt. Özvegyet és öt kis árvát hagyott hátra. Az átélt sok és nehéz szenvedés idegeit megtörték s több, mint egy éve már élő halott, azon háznak lakója, ahonnan az emberek, a lelki élet egyensúlyának megbomlása után, már csak a megváltó halált várják, a földi élet szenvedéseiből, biztos szabaddítóképpen. Nyugodjék csendesen! Hátramaradottainak vigasztalást kívánunk. Amiképen eddig, a legnehezebb viszonylatainkban segítségükre mindig mellettük állottunk, ezutánra is igérjük ezirányu készségünket.

Tanítók új fizetése. Alkalmunk van, illetékes helyről szerzett tájékoztatás alapján a november hó 1-ével életbelépő *Erdély* és a többi csatolt területek áll. tanítóinak és óvónőinek ezen költségvetési évre, tehát március 31-ig, megszavazott új fizetését az alábbiakban adni:

Falusi tanítók fizetése 1—5 év betöltéseig havi: 600 lei, 6—9 évig: 700 lei, 9 év után: 800 lei. — *Városos:* 1—12 évig: 800 lei, 12 éven felüli szolgálat után: 1000 lei. *Óvónők* falun ugyanazt a fizetést kapják, mint a tanítók. *Városos:* 1—5 évig: 800 lei, 6—9 évig: 900 lei, 9 éven felül: 1000 lei. Korpótlék ügye rendezés alatt áll, ez idő szerint azonban még a régi, vagyis 5 évenként 25%, s így 20 évi szolgálat után alapfizetése kétszeresét kapja a tanító. Az így alakuló fizetés után nyernek lakbért a városi tanítók: a nőtlenek fizetésük 10%-át, nők 15%-át és a gyermekes családok 20%-át. Ezeket a kívül havi 300 lei drágasági segélyt kapja mindenki.

Katonai szolgálatra bevonuló tanítók fizetésük 20%-át; a *helyettesek*, kiknek 1—2 tanfolyamuk (cur-susuk) van, a tanítói fizetés 60%-át, akiknek kettőnél több tanfolyamuk van, 80%-ig kapják fizetesképen.

Ahol nem lehet a népet félrevezetni. Mint sok más helyen, *Agyagfalván* is az egyházi főhatóság fel akarta állíttatni a felekezeti iskolát. A 23 évig becsületes munkában eltöltött szolgálatát, az énekvezér-tanítónak, semmibe sem véve, föl akarta neki »mondatni« a néppel, az ének-vezéri szolgálatot. Azonban az *agyagfalvai* néptől méltó választ kapott. Az énekvezérségtől a tanítót nemcsak hogy nem csapta el, hanem a legmesszebb menő erkölcsi elégtételt szolgáltatta neki akkor, mikor *egyhangulag* kimondotta, hogy felekezeti iskolát nem állít, mert az állami tanítók működésével teljesen meg van elégedve s az énekvezér tanítónak pedig eddigi működéséért a leghálásabb elismerését nyilvánította és biztosította továbbra is törhetetlen ragaszkodásáról. Ezt a határozatot az egyházmegyei tanács megsemmisítette. A nép pedig előbbi határozatát még erősebb kitételű argumentumokkal újból megismételte.

TANÁCSADÓ.

Tanácsadó rovatunkat is megnyitjuk s tanügy-közigazgatási és más, a tanítókat közösen is érdeklő ügyekben információt szerezünk és adunk. Aki tehát ilyen kérdésekben tájékozódást kíván, kérdéseit világos és félreértés kizárásával, röviden írja meg.

Tanítói nyugdíjazások egyelőre nem történnek, míg a közoktatási és püszügyminiszter megegyezése, illetőleg a minisztertanács döntése alapján, meg nem állapították a tanítói nyugdíjjelölések módosítását. Addig a tanítók kapják rendes járandóságukat; ha képesek még szolgálatra: jelentkezzenek írásbelileg a *revisoratul*-ban nyugdíjazásuk bekövetkeztéig szolgálatértelre; ha pedig erre nem képesek, kérjenek a rendes előírás szerint szabadságot, hogy indokolatlan megszakítás ne következék be, szolgálati idejökben. Es ma az állami és felekezeti tanítók nyugdíjazási ügyének állása.

Szerkesztői üzenetekben

a lap szellemi és anyagi ügyeiről, a közösséget is érdeklő magán esetekben szintén üzenünk. Aki levélben kíván választ, mellékeljen leveléhez 30 b. levél- és 10 b. segélybélyeget.

K. M. és Sz. M. Köszönöm a „*Kis-Küküllő* és „*Csiki Lapok*” megküldött lappéldányát. „*A fészek pszichológus madár*” cikket, biztos értesülésünk szerint: a *Szászudományi ref. pap*, a „*Kis-Küküllő*” fel szerkesztője írta s e lapból vette át a „*Csiki Lapok*”. Nevezett lelkész ur, tudomásunk szerint, külföldi egyetemet is járt, nagy készséggel ember. Kár, hogy értékes tudását *Szászudományon*, egész héten át, a közt illetőleg, lábai lóbálásával és tendenciosus beállítások rigordolással tölti el. Milyen kitünő tanító válhatnék belőle, ha nem volna: baja dologgal, s nem lenne csak a *jövő reménye*ge biztos tanítói fizetésképen kilátásba helyezve.

B. P. Cőfalva. Lelkes üdvözlő soraidat; ugyszintén 40 L. előfizetésedet is megkaptam. Mindkettőt köszönöm. A háromszékiek példatadó lelkesedéssel vették a lap fennállásának ügyét kezükbe. Igazuk van! Milyen szántó érdeke fűződik ehhez az össztanítóságnak. Azt hiszem, sőt biztosan remélem, hogy az első szám kézhezvétele után, a többi vármegye magyar nyelvű tanítói is követni fogják őket.

Zs. P. Marosudvar. Köszönöm értékes leveledet. Elvi felfogásod, a mi programunk egész vonatkozásában s különösen abban, hogy: a *türellemmel járó megértés és tömörülés mentheti meg az existenciáikat*.

V. M. Agyafalva. Jóleső elégtételképen olvasom R. I. Pestujh. most küldött leveléből a következő kitételeket: „*Hivatalos és nem hivatalos felfogás* itt egyaránt ma azon az állásponton van, hogy helyesen cselekedtetek. Sőt azok cselekedtek helytelenül, akik ott hagyták a posztot,” t. i. kitelepültek. Elvi álláspontunk további részleteiben is ki fog alakulni s akkor „*A fészek pszichológus madár*” cikk szerzője és terjesztői későbbesen állapítják meg önmagukról, hogy egyedül a lecsépülés polittikájáig tudtak eljutni; elvi társaik pedig, hogy csupán a magyar nyelvű népoktatás rombadöntését, de semmi építő munkát nem tudnak felmutatni eredményül.

K. J. Calkszereda. A sors nehéz és nyomon kísérő üldözése késéggel nemcsak lehangoltságot és elkedvetlenedést, de fájó bánatokat is okoz. Ha ezeknek erős akaratú ellent nem állunk, eltorvasztanak. A Te munkabírádság, koncepciód elég garantál arra, hogy erős akaratod érvényesüljön és minden vonatkozásban ismét a régi K. J. legyél s minden tanítói és velünk kapcsolatos ügyet, újból vezető tehetséggel szolgáljad. Ezt ohajtjuk, kívánjuk és várjuk, régi munkatársaid. Nem lemondani, hanem hatványozott erővel dolgozni, kérünk, otthon a forumon és itt lapunkban egyaránt. Üdvözléssel vagyunk és várunk!

B. A. Nagybodófalva. A lap megjelent. Elküldöttük. Hogy életképes legyen, az elsősorban az áll. tanítóktól függ. Nem a tanítók köszönyére kell támaszkodni, hanem az élni akarás erős állás-

pontjára. Ki oszlessa el a közönyt, ha mindenki másra bízta annak nagy munkáját; sőt még az ezen feladatot vállaló újságunkkal szemben is csak az eredmény kivívása után lehetnek előfizetési bizalommal. Mi sem a felekezettel, sem a felekezetiességekkel nem állunk harcban, csak önvédelmi állásponton. Ez önmagunk iránti kötelességünk, mert az élethez, a megélhetés lehetőségeihez és eszközeihez, munkája után, mindenkinek s így az állami és nem állami tanítónak egyformán jogosultsága van. A hivatásbéli szorgalmas munka első rendű érték, de adott viszonylataink között, nem minden az elegendő eszköz: a tanítók helyzetének helyes, a megélhetési biztosító kialakítására. Kívánságainkat hangoztatni: az újság feladata. Néma gyermeknek anyja sem érti szavát. Az újság mostan való szerkesztése és kiadása nem idő előtti, sőt régóta várt, nagyon is időszzerű elhatározás. Önöket, krassó-szörényieket és aradiakat is várjuk előfizetőink és szellemi támogatóink közé.

D. J. Páké. Előfizetésébe küldött 40 L.-t megkaptuk, elkönyveltük. Kedves, üdvözlő és sok jó kívánságot kifejező sorait köszönjük. Célegység: a tanítók érdekeit minden irányban szolgálni; az iskolák szellemi nivóját emelni. E végett minden erőnket latba vetjük; a szorgalmas munkára, a lap szellemi támogatására Kartársainkat minden ható eszközzel buzdítjuk; az együttérzés nagy horderejű fontosságát mindig hangoztatjuk.

K. J. Élesd. Az iskola részéről 120 L. és a tantestület tagjai részéről küldött 40-40 L. előfizetést köszönettel vettük és elkönyveltük. A legelőszóbb szóló pártolása tanítói közügyünknek es; ha e jó példa is megával tudná ragadni az embereket, de hamar élhető állapotba juthatna a lap és teljesíthetné neves feladatát, a tanítói közérdek szolgálatában. Reméljük, mielőbb és mentől többen lesznek követők.

Kéziratok beküldésének. Több kéziratunk közlése a jövő számra maradt. Szives türelmet kérünk.

Könyvnyomda Részvénytársaság Odorhei—Székelyudvarhely.

Mindenemű kárpitos munkát a legjutányosabb árak mellett vállal;

Szabó Gyula kárpitos
Odorheiu-Székelyudvarhely, Strada Principesa
: : Elisabeta (Bethlen-utca) 1. szám. : :

Tanító urak figyelmébe!

Előnyösen csak üzletemben szereshetik be áll. el. és felekezeti iskolák tankönyveit, hivatalos kiadási román-magyar szövegű isk. nyomtatványokat, román. kath. és ref. valláskönyveket, — Románia, Európa, Udvarhely vármegye térképét.

Leszállított áron, viszont eladni kedvezményesül tanító urak részére az összes iskolai cikkek:

100 drb. Rigler-féle írka	48—58 L.
110 > jó minőségű isk. kréta	20—25 >
100 > palavasszó	20—34 >
1 > palatábla	5—6—7 >
1 > tol	20—40 >

Rendeléseket postán is megküldöm.

Teljes tisztelettel:

Z. SZÉKELY JÁNOS,

könyv és papírkereskedése Odorheiu—Székelyudvarhely

Udvarhely vármegye legnagyobb szaküzlete.

Alapítva 1864-ben.

Alapítva 1864-ben.

Rövid időn belül nyomdába kerül
Gyerkes Mihály szerkesztésében a
Tanítók Zsebnaptára
1921—22-ik tanévre.

A naptári részen kívül tartalmazni fog tanügy-közigazgatási útmutatást, adja a kultur államtitkárság ügybeosztását és a tanfelügyelőségek, a közép- és szakiskolák névjegyzékét és az osztályozási naplórészt stb. ::

Megrendelhető 12 L. előre való beküldésével

Gyerkes Mihály

áll. ig.-tanító címén Odorheiu-Sz.-udvarhely.

„Dacia“ Restaurant
BARKÓCZY-étterem

einevezés alatt álló, régi jó hírű vendéglőmet újból saját kezelésembe vettem. Vendégeimet elsörendű ételekkel és italokkal, ujonann restaurált tágas étterem-helyiségeimben, pontos kiszolgálással látom el. — Tanító és vidéki urak találkozó és étkező helye. Koscsiknak, szekereknek a vendéglő tágas :: udvara alkalmas beszálló hely. ::
Bankettek, menyegzői és megrendelt vacsorákat készítek ::

Barkóczy Albert vendéglős.
Odorheiu-Székelyudvarhely.

Megjelent!
Sárosy Károly

Erős akarattal

Elbeszélések.

Kapható és megrendelhető a szezonél 20 Leu előleges beküldése mellett portómentesen
Odorheiu (Székelyudvarhely).

Pályázati és üzleti hirdeléseket felvesz a lap kiadóhivatala: Odorheiu (Székelyudvarhely).

Értesítés.

Az összes elemi iskolák m. tisztelt Igazgatóságát tisztelettel értesítem, hogy

Könyv- és papírüzletemben

(a ref. templom épületében)

az alábbi nyomtatványok vannak raktáron:

Felvételi napló román—magyar,		
„ „ „ „ csak magyar.		
Előmeneteli és mulasztási napló román—magyar,		
„ „ „ „ csak magyar.		
Haladási napló (Munkanapló) csak magyar.		
Iskolai irkák minden vonalzásban, jó minőségű papíron kaphatók:		
6 lapos irkák	100 db 50 és	60 Lei
8 „ „	100 „	65 „
10 „ „	100 „	100 „
Palavaszőrőkicsi	100 „	20 „
„ nagy	100 „	30 „
1 csomag 8 tucat finom kréta		18 „
1 doboz 50 db		18 „
Palatáblák		4.60—7.10 L.

Mitán a bécsi áru szeptember elején megérkezett, nagyon sok cikk van, mit a legolcsóbban árusítok ki. — és míg a készlet tart, kérem szives látogatásával és nagybecsű rendelésével szerencsésítetni szíveskedjék. Levélbeli rendelések azonnal eszközöltetnek.

Továbbá az összes elemi iskolák részére — úgy állami, mint felekezeti iskoláknak — tankönyvek kaphatók. Nagyobb vételnél kérem a rendelést beüldeni.

Egyben értesítem, hogy könyvkötészetem részére finom szines angol vásznak és papírok érkeztek és abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy újból a legkényesebb igényeknek is megfelelhettek. Könyvek bekötését a leggyorsabb kötéstől a legdisszesebb kötésig elvállalom.

SOHA ALADÁR

könyv-, papír-, írószerekkereskedése, könyvkötészet és nyomtatványraktára
Odorheiu (Székelyudvarhely).

Magyar nyelvű állami és felekezeti elemi iskolák részére **Gyerkes-féle:**

Tananyagbeosztási Nyomtatvány-füzetek,

órarend nyomtatványokkal ellátva bármilyen csoportosított osztályok számára kaphatók még pedig az itt jelzett árak előre való beküldése esetén portómentes szállítással:

bármelyik	egyos	osztály számára	6 L.
„	kettős	„	10 „
„	hármás	„	14 „
„	négyes	„	18 „
az öt és hat együttes oszt. számára			24 „

ellenében.

Megrendelési cím: **Stief Jenő és Társa**
Cluj-Kolozsvár.